

โปสต์การ์ดเล่าเรื่องลาวหลวงพระบางว่าด้วยพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมอันเก่าแก่
POSTCARDS TELLING THE STORY OF LAOS LUANG PRABANG REGARDING BUDDHISM,
AN ANCIENT CULTURE

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrapalad Raphin Buddhiso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Raphind@yahoo.com

Received December 22, 2024

Received January 19, 2025

Accepted February 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาเกี่ยวกับลาวหลวงพระบางซึ่งมีมรดกทางวัฒนธรรมจากพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสังเกต และการสัมภาษณ์ในพื้นที่ นำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า หลวงพระบางมีมรดกทางวัฒนธรรม เป็นวิถีประเพณีความเชื่อศาสนาที่ได้รับการยอมรับ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหลอมรวมความเป็นประชาคมรัฐของลาวหลวงพระบางผสมผสานรวมกันออกมาเป็นลาวร่วมสมัย จนได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลก ส่งผลให้เกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมการท่องเที่ยว เรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังปรากฏในปัจจุบัน มีคนไปเที่ยวเพื่อร่วมกิจกรรมวิถีทางศาสนา เช่น การใส่บาตรข้าวเหนียว การท่องเที่ยวในวัดพุทธศาสนาทางวัฒนธรรม เช่นวัดเชียงทอง วัดสีสะเกด และวัฒนธรรมของความเรียบง่าย ดังปรากฏเป็นภาพจำที่หลวงพระบางซึ่งถูกนำเสนอผ่านโปสการ์ดที่ส่งมาเป็นที่ระลึกด้วย

คำสำคัญ: ลาว, พระพุทธศาสนา, วัฒนธรรม, หลวงพระบาง

Abstract

This article aims to study Luang Prabang, Laos with a focus on its Buddhist cultural heritage. The study employs documentary research, field observations, and on-site interviews, presented in an academic article format. The findings reveal that Luang Prabang has a rich cultural heritage, comprising religious traditions and beliefs that have gained widespread recognition. This heritage has become an integral part of society, contributing to the collective identity of the Luang Prabang People's Democratic Republic. The integration has evolved into contemporary Lao culture, leading to the city's designation as a UNESCO World Heritage site. This has fostered cultural tourism, as evidenced by current trends where visitors participate in religious activities such as sticky rice alms-giving ceremonies and visit religious-cultural sites like Wat Xieng Thong and Wat Sisaket. The city's culture of simplicity is prominently featured in postcards sent as souvenirs, becoming an iconic representation of Luang Prabang.

Keywords: Laos, Buddhism, Culture, Luang Prabang

บทนำ

โปสการ์ดถูกส่งมาจากหลวงพี่สมนึก (พระปลัดสมนึก อธิปัตตมณเฑียร) เมื่อครั้งท่านพร้อมคณะไปเที่ยวหลวงพระบางเมื่อวันที่ 9 เดือนมกราคม พ.ศ.2560 ซึ่งได้นำพานิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธไปทัศนศึกษา แสวงหาความรู้ยังพื้นที่ดังกล่าว โดยมีพระเดชพระคุณพระเทพสิงหราชจารย์ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และคณาจารย์เจ้าหน้าที่หลักสูตรบัณฑิตศึกษาร่วมเดินทางโดยมี รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร. พระสมนึก อธิปัตตมณเฑียร ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต เป็นต้น โดยในการศึกษาในครั้งนี้ มีกิจกรรมการมอบอุปกรณ์การเรียน และทุนการศึกษาให้แก่สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผาโอ จำนวน 502 รูป จากนั้นนำพานิสิตระดับปริญญาเอกสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่น 6 ให้ไปศึกษาดูงานในรายวิชาการจัดการพระพุทธศาสนาในอาเซียน ณ หลวงพระบาง ประเทศลาว ระหว่างวันที่ 7 - 9 มกราคม พ.ศ. 2560 ด้วยวิธีการเดินทางทางเรือไปยังหลวงพระบาง นั่งเรือจากเชียงของไปยังหลวงพระบาง พระสมนึกผู้ร่วมเดินทางได้ระลึกถึงผู้เขียน พร้อมส่งโปสการ์ดมาเป็นอนุสรณ์แห่งการเดินทางนั้น จึงนำมาเขียนเพื่อเป็นการขอบคุณ และสะท้อนศึกษาเรียนรู้หลักฐานบางประการที่ได้เก็บไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางในครั้งนี้ ซึ่งจะได้นำเสนอแบ่งปันต่อไป

ภาพที่ 1 คณะศึกษาดูงานนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เยี่ยมชมกิจการพระพุทธศาสนาและการศึกษาที่โรงเรียนสงฆ์หลวงพระบาง วัดผาโอ
ที่มา: ภาพผู้เขียน

หลวงพระบางเมืองมรดกโลก

หลวงพระบางเป็นเมืองเก่าแก่เป็นราชธานีแห่งแรกของอาณาจักรล้านช้าง สมัยแรกเริ่มสถาปนาอาณาจักรล้านช้าง แต่เดิมมีชื่อว่า “เมืองขวา” และเมื่อ พ.ศ. 1300 ขุนลอซึ่งถือเป็นปฐมกษัตริย์ลาวได้ทรงตั้งเมืองขวา เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้างและได้เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่เป็น “เชียงทอง” เมื่อพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896 - พ.ศ. 1916) เสด็จกลับจากกัมพูชา อันเนื่องจากพระองค์และพระบิดาต้องเสด็จลี้ภัยเพราะถูกขับไล่จากกษัตริย์องค์ก่อน ซึ่งแท้จริงก็คือพระอัยกาของเจ้าฟ้างุ้มนั่น เจ้าฟ้างุ้มทรงรวบรวมกำลังขณะอยู่ในเมืองพระนครหรือเมืองเสียมราฐ และนำกองทัพกู้ราชบัลลังก์กลับคืน และสถาปนาอาณาจักรล้านช้างขึ้นมาใหม่ และสถาปนาเมืองเชียงทองเป็นราชธานี นามว่า กรุงศรีสัตนาคนหุตอุดมราชธานี ต่อมาในรัชสมัยพระโพธิสารราชเจ้าพระองค์ได้ทรงอาราธนาพระบางซึ่งเดิมประดิษฐานอยู่ที่เมืองเวียงคำขึ้นมาประดิษฐานอยู่ที่เมืองเชียงทอง อันเป็นนครหลวง เมืองเชียงทองจึงมีชื่อเรียกว่า “หลวงพระบาง” นับแต่นั้น

ลำดับต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็น “นครหลวงพระบาง” เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2561 และมีพิธีการประกาศยกฐานะอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา หลวงพระบางได้รับการขึ้น

ทะเบียนให้เป็นแหล่งมรดกโลก เนื่องด้วย มีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์ ตัวเมืองตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน ที่ไหลบรรจบกันท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกภาพที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงาม

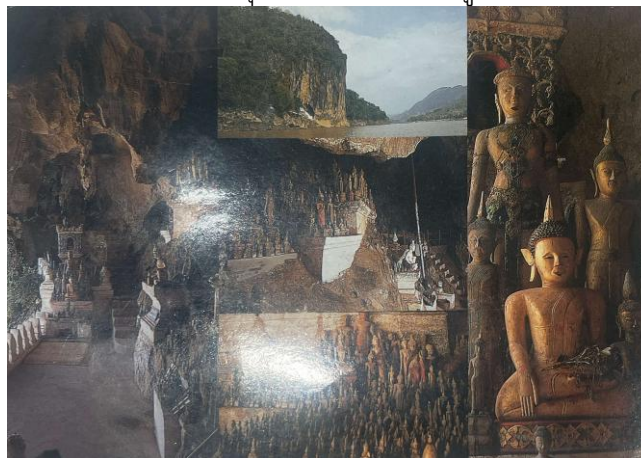
จากประเด็นตรงนี้ประกอบกับเกณฑ์พิจารณาของยูเนสโกประกอบด้วย

1. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใด ๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม
2. เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนา ทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
3. เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของวัฒนธรรมมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเสื่อมสลายได้ง่ายจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามกาลเวลา

ในขณะที่แหล่งมรดกโลกแห่งนี้อาจได้ขึ้นทะเบียนอย่างจำเพาะเจาะจงในโบราณสถาน ธรรมชาติ แต่หลวงพระบางทั้งเมืองได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกของมวลมนุษยชาติเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 และยังได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการเดินทางในครั้งนั้นจึงเป็นที่มาของโปสการ์ดเล่าเรื่องผ่านวิถีความจริงอันเป็นวิถีทางศาสนาและวัฒนธรรมที่หลวงพระบาง

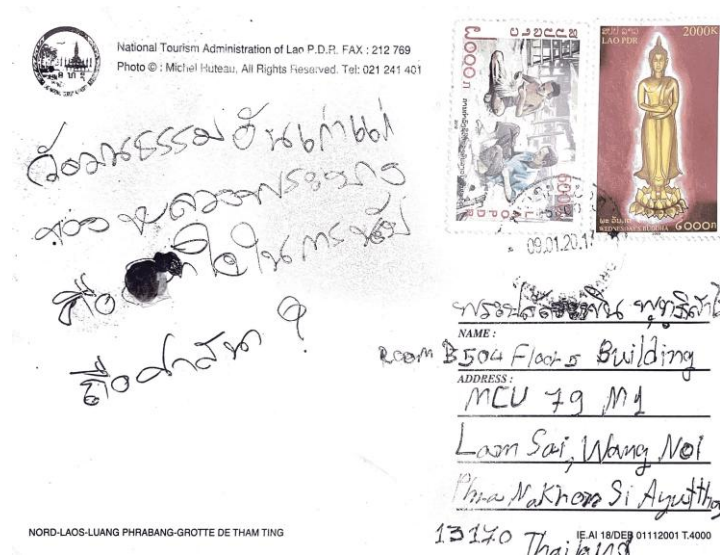
โปสการ์ด ดร.พระปลัดสมนึก อธิปัตย์ ถิ่นตั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวหลวงพระบาง

จากภาพโปสการ์ดที่ พระปลัดสมนึก อธิปัตย์ ส่งมาจึงเป็นหลักฐานในการยืนยันช่วงเวลาของการเดินทางของท่านพร้อมคณะ คือระหว่างเดือนธันวาคม 2560 ภาพโปสการ์ด เป็นภาพของถ้ำตั้งแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งหนึ่งของหลวงพระบาง ตั้งอยู่บนภูเขาสูงใหญ่ มองเห็นได้เด่นชัดริมแม่น้ำโขง เป็นลักษณะถ้ำริมหน้าผา อยู่ตรงข้ามบ้านปากอู และห่างจากตัวเมืองหลวงพระบางประมาณ 29 กิโลเมตร สำหรับการมาเที่ยวถ้ำตั้งสะดวกที่สุดคือการนั่งเรือมาจากหลวงพระบาง ล่องมาตามลำน้ำโขง ทั่วไปจะใช้เวลามากกว่าหากกลับเพราะเรือจะวิ่งทวนน้ำ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง และกลับ 1 ชั่วโมง หรือนั่งรถและไปข้ามเรือข้ามฟากไปตรงบริเวณบ้านปากอู ก็สามารถทำได้ ซึ่งผู้เขียนใช้วิธีการเดินทางด้วยวิธีการหลัง เป็นต้น เมื่อไปถึงก็มีบันได สำหรับขึ้นไปยังจุดเยี่ยมชมสำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สาระหลัก ๆ คือมีพระพุทธรูปมีแหล่งที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในถ้ำตั้ง

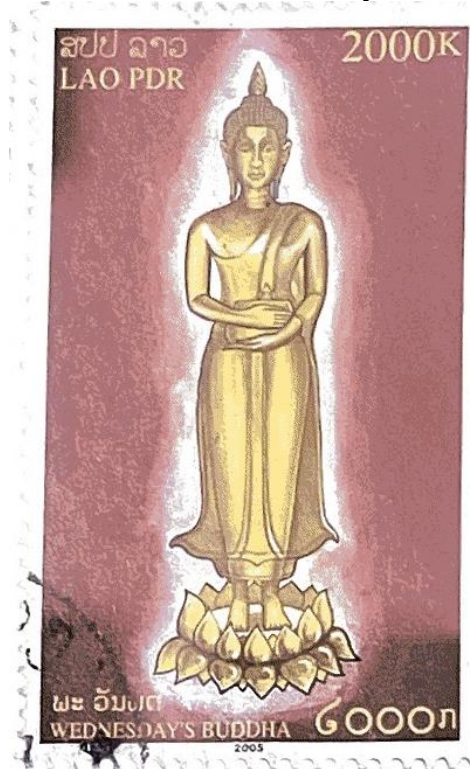

ภาพที่ 2 เป็นภาพที่ปรากฏในโปสการ์ด เป็นภาพตั้งที่มีความสำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในหลวงพระบาง
ที่มา: ภาพโปสการ์ดของผู้เขียน

จากภาพที่ 2 ถ้ำที่ตั้งถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปนับพัน แบ่งเป็น 2 โซน คือถ้ำตั้งบน และถ้ำตั้งล่าง การมาเที่ยวถ้ำตั้งจะเหมือนกับสถานที่เที่ยวอื่น ๆ สำหรับถ้ำตั้งแห่งนี้ถูกค้นพบโดยชาวฝรั่งเศส เมื่อปี 1865 และพบพระพุทธรูปเป็นจำนวนมากภายในถ้ำ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านนำพระพุทธรูปมาตั้งวาง เรือย ๆ เพราะเชื่อว่ามีคุณค่าศักดิ์สิทธิ์ จนปัจจุบันมีพระพุทธรูปภายในถ้ำกว่า 4,000 องค์ ในช่วงสงครามด้าวลาว จะนำน้ำมาทำพิธีกรรมเพื่อนำไปสร่งน้ำพระในเมือง

ภาพที่ 3 ไปรษต์การ์ด ที่ลายมือเขียนของพระปลัดสมนึก อีรปญญ ซึ่งเดินทางไปหลวงพระบาง และเขียนส่งถึง พระปลัดระพิน พุทธิสาร เพื่อเป็นที่ระลึก
ที่มา: ภาพไปรษต์การ์ดของผู้เขียน

ภาพที่ 4 ดวงตราไปรษณีย์ ที่ติดอยู่บนโปสการ์ดที่ถูกส่งให้กับผู้เขียนโดย

พระปลัดสมนึก ชีรปัญญา

ที่มา: ภาพจากโปสต์การ์ดที่ส่งถึงผู้เขียน

ภาพที่ 2-4 โปสต์การ์ดที่มีแสตมป์จำนวน 2 ดวง เป็นภาพพระพุทธรูปปางยืนอุ้มบาตร กับวิถีชาวบ้านนั่งจักตอก สานตะกร้า ราคาดวงละ 2 พันกีบ ซึ่งในภาพสะท้อนให้เห็นถึงบริบทความเชื่อและวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งของหลวงพระบางคือพระพุทธศาสนา ในส่วนราคาแสตมป์ อาจไม่ได้มากแต่สื่อถึงคุณค่าทางจิตใจที่ชาวหลวงพระบางให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาผ่านพระพุทธรูป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสงบและความสุขในวิถีแบบหลวงพระบาง (พระมหานิกั ฐานุตโร, 2564) สื่อถึงการเผยแพร่ธรรมะและความเมตตา ศิลปกรรมของพระพุทธรูปบ่งบอกถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่มีมายาวนาน รวมถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การประยุกต์ศิลปะล้านช้าง (จิรวัดน์ ตั้งจิตเรเจริญ, 2563) เป็นต้น

การเลือกใช้โปสต์การ์ดและแสตมป์ที่มีพระพุทธรูปยืน ไม่เพียงแต่เป็นการส่งสารหรือความทรงจำ แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างคนกับศาสนาในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่อที่ยังคงอยู่ในใจของผู้คนในหลวงพระบาง และเชื่อมโยงระหว่างประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่

ภาพที่ 5 ดวงตราไปรษณีย์ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและสะท้อนออกมาเป็นเอกลักษณ์ของลาว

ที่มา: ภาพแสตมป์จากโปสต์การ์ดที่ถูกส่งถึงผู้เขียน

ภาพที่ 5 ภาพดวงตราไปรษณีย์ที่สะท้อนถึงการดำรงชีวิตของคนลาว การจักสาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ไม้ไผ่ ภูมิปัญญา มาเป็นเครื่องจักสาน สิ่งใช้ เช่น กระติบข้าวเหนียว หวดนึ่งข้าว หรืออื่น ๆ ที่เนืองด้วยไม้ไผ่ นับเป็นวิถีชีวิตของชาวลาวที่ถูกสื่อสารออกมาผ่านแสตมป์ดังปรากฏ นอกจากนี้ยังสัมพันธ์ไปถึงวิถีชีวิตและพระพุทธศาสนา การใช้กระติบข้าวเหนียวใส่บาตรพระในตอนเช้าอันเป็นภาพจำของหลวงพระบาง ซึ่งการรวมเอาความเชื่อและพระพุทธศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยการปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตักบาตรในตอนเช้า ที่เป็นธรรมเนียมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสงบสุข (ธีรยุทธ อินทจักร, 2563) นอกจากนี้ พระพุทธรูปยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในหลวงพระบาง เช่น วัดเชียงทอง ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกมาสัมผัสวัฒนธรรมและศิลปะที่มีเอกลักษณ์ (จิรวัดน์ ตั้งจิตเรเจริญ, 2566). วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของคนลาวนั้นสามารถเห็นได้จากการใช้ชีวิตประจำวันที่มุ่งเน้นต่อความสงบและความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมทางศาสนาและการทำงานในชุมชน ซึ่งทุกกิจกรรมเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เป็นการสร้างสรรค์สังคมที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม (เกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ, 2564)

หลวงพระบางภาพสะท้อนวัฒนธรรมความเชื่อและพระพุทธศาสนา

หลวงพระบางเป็นเมืองที่เปี่ยมไปด้วยเสน่ห์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง วัดวาอารามที่ตั้งอยู่ในเมือง เช่น วัดเชียงทองและวัดวิชุนรัตนาราม ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สักการะ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของศิลปกรรมลาวที่มีความงดงามและเฉพาะตัว สถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะลาวและอิทธิพลจากต่างประเทศ สร้างความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์และความสงบให้กับผู้ที่เข้าไปเยี่ยมชม (Chankham, 2021)

การปฏิบัติศาสนกิจของชาวหลวงพระบางมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การตักบาตรในตอนเช้าที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบ ชาวบ้านจะนำข้าวสารและของกินไปถวายพระสงฆ์ ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างคนและพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ เทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลประเพณีบุญเดือนสิบและประเพณีลอยกระทง ยังเป็นการเฉลิมฉลองความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งนำเสนอวัฒนธรรมและความเชื่อที่หลากหลายของชาวลาว (Sengsouliya, 2022)

หลวงพระบางจึงไม่เพียงเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดเผยถึงจิตวิญญาณและความเชื่อที่ฝังลึกในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น การได้สัมผัสประสบการณ์ในหลวงพระบางจึงเป็นการเดินทางเข้าสู่โลกที่เต็มไปด้วยความหมายและคุณค่าทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง (Phomma, 2023) ซึ่งไปสัมพันธ์กับข้อมูลที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับลาวและพื้นที่การท่องเที่ยวในประเทศลาว ซึ่งนำมาอ้างอิงเทียบเคียงได้ดังปรากฏในงานของ ธีรยุทธ อินทจักร (2561) เรื่อง สุขายะทางรูปทรงในงานสถาปัตยกรรม พระอุโบสถวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง ซึ่งให้ข้อมูลว่า ความโค้งและความอ่อนช้อยของรูปทรงทางสถาปัตยกรรม เริ่มจากพระอุโบสถหรือสิม อันเป็นอาคารประธานภายในผังวัดที่มีรูปทรงที่กล่าวขานในวัฒนธรรมหลวงพระบางตามรูปทรงของผู้หญิง แสดงความเป็นแม่ที่ปกป้องลูกในลักษณะของแม่ไก่ กางปีกปกป้องลูกไก่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาแบบหลวงพระบาง จากความโค้งอ่อนนี้ มีผลโดยตรงต่อปรากฏการณ์ทางด้านรูปทรงในงานสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักคิดและกระบวนการในพุทธศาสนา ซึ่งสื่อให้สามารถรับรู้ได้และเป็นสิ่งเชื่อมโยงพุทธศาสนาเข้าไปสู่ความเป็นเอกภาพของวัฒนธรรมหลวงพระบาง

หรือในงานของ พระครูธีรสุตพจน์ และคณะ, (2565) ที่ได้ศึกษาในเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์งานพุทธศิลป์แบบล้านช้าง ที่ปรากฏในสิมวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว ให้ข้อมูลว่า งานพุทธศิลป์แบบล้านช้างเริ่มต้นจากการเข้ามามีบทบาทของพระพุทธศาสนา ในรัชสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช ที่ถือเป็นยุครุ่งเรืองของพุทธศาสนา ประมาณปี พ.ศ. 1896 โครงสร้างงานพุทธศิลป์ของสิมวัดเชียงทอง จะมีลักษณะเดียวกับแบบของสิมหลวงพระบางดั้งเดิม

ในงานของ จิรวัดน์ ตั้งจิตรเจริญ (2566) ในเรื่อง มณฑปในศิลปะล้านช้าง สถาปัตยกรรมในสายสัมพันธ์ล้านช้าง-ล้านนาที่สูญหาย : กรณีศึกษา มณฑป วัดเชียงทอง หลวงพระบาง เป็นงานศิลปกรรมที่ยังขาดการศึกษาให้ละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากสภาพของตัวมณฑปปัจจุบันได้ถูกทำลายจนสูญสิ้นไปหมด หลงเหลือเพียงแต่หลักฐานเป็นรูปถ่ายเก่าให้พอได้ศึกษาถึงอย่างไร จากการศึกษาที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่ามณฑปดังกล่าว ยังขาดแคลนการศึกษาถึงรูปแบบและที่มา อันสะท้อนถึงรูปแบบทางศิลปกรรมในทฤษฎีทางศิลปกรรมศิลปะล้านช้างที่ยังตกหล่นอยู่ แต่มีเทคนิคการก่อสร้างที่แตกต่างไป โดยภายหลังจากการสร้างมณฑปวัดเชียงทองขึ้นในระยะแรกของศิลปะล้านช้าง อาคารทรงมณฑปในศิลปะล้านช้างกลับเริ่มมีลักษณะที่หลากหลายและมีการพัฒนาไปตามอิทธิพลทางศิลปกรรมในช่วงเวลานั้น ๆ ดังตัวอย่างเช่น มณฑป วัดสี่สะเกด นครหลวงเวียงจันทน์ และมณฑป หน้าพระธาตุก่องข้าวน้อย จ.ยโสธร ซึ่งล้วนเป็นงานศิลปกรรมรุ่นหลังมณฑปวัดเชียงทองทั้งสิ้น

ในงานของ ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล และNittha Bounpany, (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การวางทิศทางการวัดในเมืองประวัติศาสตร์หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ข้อมูลว่า สิมที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ในวัดเดิมที่หันหน้าสู่เส้นทางสัญจร ทว่าก็มีตัวอย่างไม่มากนัก เนื่องจากในเวลาต่อมาเมืองหลวงพระบางประสบปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองจากการที่ฮ่อเข้าปล้นเมือง และต่อมาตกเป็นเมืองในอารักขาของฝรั่งเศส จนเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย และต่อมาเมื่อเมืองหลวงพระบางได้รับการยกย่องให้เป็นแหล่งมรดกโลก ทำให้การรื้อสิมเก่าลงและสร้างใหม่ไม่อาจทำได้ต่อไป จึงทำให้ในเขตพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์หลวงพระบางไม่ปรากฏตัวแบบสิมที่หันหน้าเข้าสู่เส้นทางสัญจรอีก

ในงานศึกษาของ เดชา ศิริเกษณ์ และบัววอน พมมะบุตร, (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์โดยได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงแขนนาง แขนงหลวงพระบาง สปป.ลาว เสนอถึง การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์โดยได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงแขนนาง แขนงหลวงพระบาง สปป.ลาว ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ และรูปทรงของแขนนาง แขนงหลวงพระบาง สปป.ลาว จากนั้นนำมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์จำนวน 1 ชุด โดยใช้ ข้อมูลศึกษาจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้วางแนวทางปฏิบัติ รวมถึงแนวคิดการสร้างสรรค์ โดยใช้หลักสุนทรียภาพในการสร้างแขนนาง รวมถึงการนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษารูปทรงของแขนนาง ที่สร้างและปฏิสังขรณ์ขึ้น ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แขนงหลวงพระบาง สปป.ลาว จำนวน 5 วัด คือ วัดเชียงแมน

ในงานของ บุชบา หินเธาว์ และลำเนา เอี่ยมสะอาด, (2566) เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งระหว่างชุมชนในพื้นที่ประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ข้อมูลศึกษาว่า การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือ ของกลุ่มชาวลาวครั้งที่อยู่ ณ หมู่บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และชาวลาวที่ใช้ชีวิต ณ หลวงพระบาง หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากสี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะคล้ายกัน แต่ในกระบวนการทางสังคมของวิถีชีวิตของชาวลาวในหลวงพระบางยังคงมีวิถีชีวิตอยู่กับผ้าทอเหนียวแน่นกว่า เช่น เกือบทุกบ้านจะมีการทอผ้าขึ้นใช้เอง และระบบทางสังคมที่สนับสนุนให้ผู้หญิงผ้าขึ้นไปโรงเรียน

ในงานศึกษาของ ศักชัย อุทธิโท (2565) เรื่อง วิถีชีวิตแห่งความสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรค์ แขนงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครเวียงจันทน์ในสปป.ลาว ให้ผลการศึกษาว่า บริเวณวัดเชียงทอง วัดใหม่ วัดพูสี และในแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ เช่น วัดธาตุหลวง วัดศรีเมือง วัดองค์ตื้อ วัดสี่สะเกด วัดพระแก้ว ประตูลอย รวมถึงจากแหล่งข้อมูลภายในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวงพระบาง และพิพิธภัณฑ์แห่งชาติลาว ในเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมจากภาคเอกสาร การบันทึก เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมบริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้คน งานศิลปกรรมพื้นถิ่น และประเพณีบุญสงกรานต์ในสปป.ลาว จากแหล่งข้อมูลภาคเอกสาร และภาคสนามจากการพูดคุย บันทึกภาพถ่าย และภาพร่าง ในพื้นที่ชนบท พุทธสถาน พิพิธภัณฑ์ในแขวงเมืองหลวงพระบาง

ในงานศึกษาของ พระมหานิกุล ฐานุตโร (2564) เรื่อง พระพุทธศาสนาในประเทศลาวกรณีศึกษา : การศึกษาของคณะสงฆ์หลวงพระบาง (เมืองมรดกโลก) ให้ผลการศึกษาว่า มีการเปิดโอกาสให้กุลบุตรเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในการศึกษา ได้มีโอกาสมาศึกษาที่วัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นการเปิดโอกาสต่อเยาวชนที่จะได้เรียนและได้รักษาพระพุทธศาสนาซึ่งหลวงพระบางมีแนวโน้มที่จะพัฒนาในการศึกษาเล่าเรียน เหมือนกับวิทยาลัยสงฆ์องค์ตื้อ นครหลวงเวียงจันทน์และวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักต่อไปได้ พระพุทธศาสนาในประเทศลาว

ยังคงมีธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พุทธบริษัท 4 กล่าวคือ พระภิกษุ - สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ยังคงมีศรัทธาเหนียวแน่นมั่นคงในศาสนาพุทธพระรัตนตรัย การศึกษาของคณะสงฆ์ในเมืองหลวงพระบางถึงแม้ไม่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่จะศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็ตามที แต่วัดวาอารามยังคงมีเจริญรุ่งเรืองจนได้รับการยกย่องที่เป็นมรดกโลก

จากข้อมูลที่ยกมาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีบางประการสะท้อนถึงเอกลักษณ์อัตลักษณ์และวิถีทางความเชื่อผ่านบทความวิชาการที่ยกมา ทำให้เห็นว่าบริบทของอดีตเชื่อมโยงกับปัจจุบัน สะท้อนออกมาเป็นวิถีความเชื่อรูปแบบทางศาสนาดังปรากฏตามที่ได้เขียนได้ศึกษาเชิงพื้นที่ร่วมกับพระภิกษุสามเณรในหลวงพระบางแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกโดยมีฐานจากพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนของความเชื่อและสถาปัตยกรรมด้วยดังปรากฏตามภาพ 6-8 ด้านล่าง

ภาพที่ 6 การสังเกตการณ์ป็นชบาตเข้าและรับอาหารไปร่วมกันฉันที่วัดของสามเณร
ที่มา: ภาพผู้เขียน

ภาพที่ 7 การสังเกตการณ์ป็นชบาตเข้าและรับอาหารไปร่วมกันฉันที่วัดของสามเณร
ที่มา: ภาพผู้เขียน

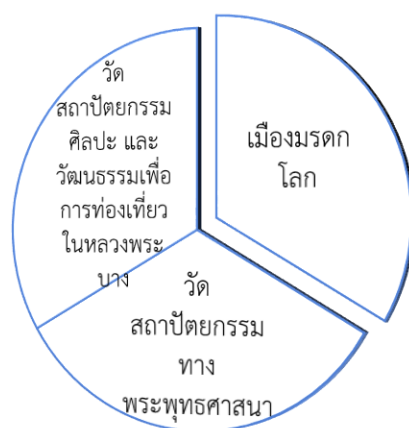

ภาพที่ 8 การสังเกตการณ์ป็นชบาตเข้าและรับอาหารไปร่วมกันฉันที่วัดของสามเณร
ที่มา: ภาพผู้เขียน

จากภาพที่ 6-8 สะท้อนให้เห็นถึง หลวงพระบางเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน ชาวหลวงพระบางยังคงรักษาและเผยแพร่ความเชื่อและประเพณีที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์วัฒนธรรมในพื้นที่นี้ พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สะท้อนถึงความศรัทธาและความสงบของชาวหลวงพระบาง โดยเฉพาะพระพุทธรูปยืนที่มีอยู่ในหลายวัด เช่น วัดเชียงทอง และวัดวิชุนรัตนาราม ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สักการะ แต่ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สถาปัตยกรรมของวัดต่าง ๆ ในหลวงพระบางเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้างและอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน สร้างความงดงามและความเป็นเอกลักษณ์ให้กับเมือง

การปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การตักบาตรในตอนเช้า แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างคนและศาสนา กิจกรรมนี้เป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาช้านาน และทำให้เห็นถึงความสำคัญของการถวายอาหารให้พระสงฆ์ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความเคารพ แต่ยังเป็นการสร้างความสุขในชุมชน การที่ชาวบ้านร่วมกันทำกิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและทำให้ความเชื่อทางศาสนาถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นใหม่

หลวงพระบางเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ ดังที่โปสเตอร์การ์ด และแสตมป์ ที่สื่อสารถึงวิถีชีวิต และสิ่งเชื่อของชาวหลวงพระบางซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาและพระพุทธรูป รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวสำคัญเมืองมรดกโลกถ้ำดั่งที่ปรากฏในภาพ โปสเตอร์การ์ดด้วย สะท้อนถึงความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวหลวงพระบาง ความสัมพันธ์นี้ไม่เพียงแต่ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมเอกลักษณ์ของเมืองให้คงอยู่ตลอดไป ในภาพรวมหลวงพระบางไม่เพียงแต่เป็นเมืองที่รักษาความเชื่อทางศาสนา แต่ยังเป็นสถานที่ที่เปิดเผยถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของชาวลาว เมืองนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน ทำให้หลวงพระบางกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาและวัฒนธรรมที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียนอีกแห่งหนึ่ง และยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในหลวงพระบางเมืองมรดกโลกด้วย ซึ่งนำเสนอเป็นภาพได้ดังภาพด้านล่าง

ภาพที่ 9 รูปแบบการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของหลวงพระบางที่เชื่อมประสานกับพระพุทธศาสนา วิถีชีวิต และงานสถาปัตยกรรมที่หลวงพระบาง

ที่มา: ภาพผู้เขียน

สรุป

ภาพโปสการ์ดจากหลวงพระบาง ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลวงพระบางเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและศาสนาในประเทศลาว โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน ชาวหลวงพระบางยังคงรักษาและเผยแพร่ความเชื่อและประเพณีที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์วัฒนธรรม บันทึกการเดินทางจากเรื่องเล่า เป็นพระพุทธรูป วิถีชีวิต และการท่องเที่ยว ที่ขมวดรวมเป็น “เอกลักษณ์ วิถีชีวิต และความเชื่อ” ที่หลวงพระบาง เมืองมรดกโลก ที่สะท้อนถึงความศรัทธาและความสงบของชาวหลวงพระบาง โดยเฉพาะพระพุทธรูปยืนที่มีอยู่ในหลายวัด เช่น วัดเชียงทองและวัดวิชุนรัตนาราม ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สักการะ แต่ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สถาปัตยกรรมของวัดต่าง ๆ ในหลวงพระบางเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้างและอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน สร้างความงดงามและความเป็นเอกลักษณ์ให้กับเมือง การปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การตักบาตรในตอนเช้า แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างคนและศาสนา กิจกรรมนี้เป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาช้านาน ที่ถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ หลวงพระบางยังเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ เช่น โปสการ์ดและแสตมป์ที่แสดงถึงพระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวหลวงพระบาง ความสัมพันธ์นี้ไม่เพียงแต่ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมเอกลักษณ์ของเมืองให้คงอยู่ ในภาพรวมหลวงพระบางไม่เพียงแต่เป็นเมืองที่รักษาความเชื่อทางศาสนา แต่ยังเป็นสถานที่ที่เปิดเผยถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของชาวลาว ที่เชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน ทำให้หลวงพระบางกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาและวัฒนธรรมที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ. (2564). วิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม: อารยธรรมอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง. วารสารการพัฒนาและวัฒนธรรม, 12(3), 101-115.
- จิรวัดน์ ตั้งจิตเรเจริญ. (2563). มณฑปในศิลปะล้านช้าง: สถาปัตยกรรมในสายสัมพันธ์ล้านช้าง-ล้านนาที่สูญหาย. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 12(3), 67-80.
- จิรวัดน์ ตั้งจิตเรเจริญ. (2566). มณฑปในศิลปะล้านช้าง สถาปัตยกรรมในสายสัมพันธ์ล้านช้าง-ล้านนาที่สูญหาย: กรณีศึกษา มณฑป วัดเชียงทอง หลวงพระบาง. วารสารสถาปัตยกรรมศาสตร์, 11(1), 34-50.
- ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล และ Nittha Bounpany. (2565). การวางทิศทางของวัดในเมืองประวัติศาสตร์หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารการศึกษาและวัฒนธรรม, 20(3), 92-109.
- เดชา ศิริเกษม และ บัววอน พมมะบุตร. (2565). การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์โดยได้แรงบันดาลใจจากรูปทรง แขนงนาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว. วารสารศิลปะและการออกแบบ, 16(5), 66-79.
- ธีรยุทธ อินทจักร์. (2561). สุขาเยทางรูปทรงในงานสถาปัตยกรรมพระอุโบสถวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง. วารสารสถาปัตยกรรมไทย, 10(1), 22-34.
- ธีรยุทธ อินทจักร์. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศลาวกรณีศึกษา: การศึกษาของคณะสงฆ์หลวงพระบาง. วารสารการศึกษาและสังคมศาสตร์, 15(2), 30-45.
- บุษบา หินเฝ้า และลำเนา เอี่ยมสอาด. (2566). การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งระหว่างชุมชนในพื้นที่ประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารสังคมศาสตร์, 19(2), 88-102.

- พระครูธีรสุตพจน์ และคณะ. (2565). การศึกษาวิเคราะห์งานพุทธศิลป์แบบล้านช้าง ที่ปรากฏในสิมวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 18(4), 78-95.
- พระมหานิกธ ฐานุตโตโร. (2564). พระพุทธศาสนาในประเทศลาวกรณีศึกษา: การศึกษาของคณะสงฆ์หลวงพระบาง. วารสารการศึกษาและสังคมศาสตร์, 15(2), 30-45.
- ศักชัย อุทธิโท. (2565). วิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: กรณีศึกษาการสร้างสรรค์ แขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครเวียงจันทน์ในสปป.ลาว. วารสารมนุษยศาสตร์, 13(4), 75-90.
- Chankham, S. (2021). Cultural Reflections in Luang Prabang: Architectural Significance and Buddhist Influences. *Journal of Southeast Asian Studies*, 45(3), 395-410.
- Phomma, T. (2023). Spiritual Practices in Luang Prabang: A Local Perspective. *Thai Journal of Cultural Studies*, 12(2), 112-125.
- Sengsouliya, L. (2022). Festivals of Faith: Celebrating Traditions in Luang Prabang. *Asian Ethnology*, 81(1), 56-70.